

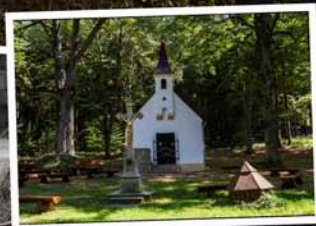
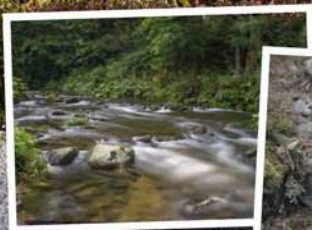
Magdalena
Karelová

C PRESS

KAM

za živou vodou

Léčivé a minerální prameny, zázračné studánky,
zapomenuté i věhlasné lázně, duchovní místa

KAM ZA ŽIVOU VODOU

Magdalena Karellová

 CPRESS

**Brno
2016**

KAM ZA ŽIVOU VODOU

Magdalena Karellová

Fotografie: archiv autorky (není-li uvedeno jinak)

Obálka: Adam Pižurný

Odpovědný redaktor: Dalibor Kumr

Technický redaktor: Radek Střecha

Tisk: CENTA spol. s r.o.

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-264-1010-2

Vydalo nakladatelství CPress v Brně roku 2016 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 23 691.

© Albatros Media a. s., 2016. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

 ALBATROS MEDIA a.s.

OBSAH

Úvod

- GPS koordináty
- Co znamenají hvězdičky?

Praha a Středočeský kraj

- Praha
- Benešovsko
- Berounsko
- Kladensko
- Kolínsko
- Kutnohorsk
- Mělnicko
- Mladoboleslavsko
- Nymbursko
- Příbramsko
- Praha – východ
- Praha – západ
- Rakovnicko

Jižní Čechy

- Českobudějovicko
- Českokrumlovsko
- Jindřichohradecko
- Písecko
- Prachaticko
- Strakonicko
- Okres Tábor

Západní Čechy

- Domažlicko
- Klatovsko
- Plzeň
- Plzeň – jih
- Plzeň – sever
- Rokycansko
- Tachovsko

Krušné hory a Podkrušnohoří

- Děčínsko
- Chebsko
- Chomutovsko
- Karlovarsko
- Litoměřicko
- Lounsko
- Mostecko
- Sokolovsko
- Teplicko
- Labskoústecko

Severní Čechy

- Českolipsko
- Jablonecko
- Liberecko
- Semilsko

5 Východní Čechy

- 5 Chrudimsko
- 5 Jičínsko
- Královéhradecko
- Náchodsko
- Pardubicko
- Rychnovsko
- Svitavsko
- Trutnovsko
- Orlickoústecko

6 Vysočina

- 21 Havlíčkobrodsko
- 23 Jihlavsko
- 25 Pelhřimovsko
- 27 Třebíčsko
- 28 Žďársko
- 30

Severní Morava a Slezsko

- 33 Bruntálsko
- 33 Frydecko-Místeko
- 36 Jesenicko
- 39 Karvinsko
- 42 Novojičínsko
- 43 Olomoucko
- 46 Opavsko
- 48 Ostravsko
- Prostějovsko
- Přerovsko
- Šumpersko

51 Jižní Morava

- 56 Blanensko
- 57 Brno
- 58 Brno – venkov
- 60 Břeclavsko
- 60 Hodonínsko
- Kroměřížsko
- Uherskohradištsko
- Vsetínsko
- Vyškovsko
- Zlínsko
- Znojemsko

Citované zdroje:

88

- 88
- 91
- 93
- 97

100

- 100
- 102
- 105
- 106
- 109
- 111
- 113
- 115
- 118

122

- 122
- 124
- 125
- 128
- 129

130

- 130
- 132
- 134
- 138
- 139
- 140
- 142
- 144
- 145
- 145
- 147

151

- 151
- 153
- 156
- 159
- 161
- 163
- 165
- 167
- 168
- 169
- 171

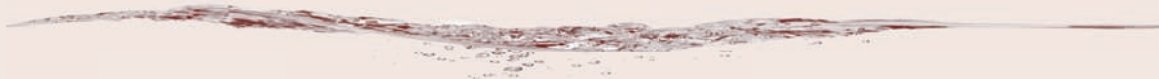
175

Poděkování patří Jiřímu Durdilovi za velkou pomoc při objíždění a focení jednotlivých lokalit.

Autoři fotografií: Magdalena Karellová, Jan Pohunek, Jiří Jadrný, Jan Pokorný, Josef Gál, Vratislav Hůla, Milan Plch, Barbora Wirnitzerová, Jan Šrámek, Iva Pohunková, Tomáš Přichystal, Martina Čuboková, Ondřej Jaroš, Martin Bělík, Tomáš Kamenský, Vladimír Křemen, Eva Šablaturová, Jiří Durdil, Radka Mužiková, Helena Bretfeldová, Stanislav Cendelín, Milan Dvořák, Pavel Suchý a Eva Trnková.

ÚVOD

Milí čtenáři,

otevíráte knížku, která vás zavede na místa spojená s vodou v její nejkrásnější podobě. Voda byla odpradáвна uctívána jako dárkyně života, a to jak v rámci pohanských kultů, tak i křesťanské tradice. A v mnoha případech skutečně pomáhala a pomáhá lidem navrátit zdraví, třeba díky jedinečnému složení anebo silou víry v zázračnou moc jí připisovanou.

Na následujících stranách naleznete výčet některých zajímavých pramenů, studánek a lázní, ale rozhodně se nejedná o vyčerpávající seznam, protože pramenů je v naší zemi registrováno přes 8 000. Vybírali jsme místa, která jsou něčím výjimečná, ať už jsou to pověsti, zázraky, složení vody anebo historické události. Snažili jsme se poskytnout více prostoru spíše málo známým místům, která si zaslouží vaši pozornost, než všeobecně známým lázeňským letoviskům. Co se týče pití vody z jednotlivých lokalit, ve většině případů se musíte řídit vlastním úsudkem.

Doufáme, že zde naleznete inspiraci ke spoustě krásných výletů.

GPS koordináty

Protože nebylo technicky možné popisovat cestu k jednotlivým pramenům, které jsou často mimo značené cesty, uvádíme u všech lokalit GPS koordináty. Je možné, že gé-pé-esku nevlastníte (ostatně autorka také ne), ale dnes už tuto funkci nabízí většina telefonů, a pokud vám nevyhovuje ani tato varianta, stačí např. na internetových stránkách www.mapy.cz v levé části kliknout na záložku *hledání* a objeví se políčko, kam můžete koordináty vepsat a přenést si je do turistické mapy.

Co znamenají hvězdičky?

Jako další novinku přijměte systém hvězdiček, který určuje dostupnost lokalit. Vždy však platí, že situace se může změnit a je třeba nepřeceňovat své schopnosti a možnosti a případně aktuální dostupnost ověřit.

★ = přístupné pouze pěšky

★★ = přístupné s kočárkem (Myšlen kočárek, který je aspoň trochu vhodný do terénu.)

★★★ = přístupné pro vozíčkáře případně autem (Ovšem pozor, za přístupné pro vozíčkáře považujeme lokality, kde se osoba upoutaná na invalidní vozík dostane na přímý dohled popisovaného místa; možnost fyzicky nabrat vodu je bohužel u valné většiny lokalit pro vozíčkáře nemožná či riskantní.)

PRAHA A STŘEDOČESKÝ KRAJ

Největší kraj v ČR je velmi rozmanitý. Na severu naleznete úchvatná skalní města plná studánek v hlubokých roklich i studnu vedoucí přímo do pekel, na východě jsou prameny opředeny legendami o sv. Vojtěchovi, na jihu se za studánkami vydáte do hlubokých brdských hvozďů a na západě můžete projít památnými místy Českého krasu anebo krajem menhirů na Rakovnicku. V Praze vám zase studánky nabídnou vítanou oázu přírody v ruchu velkoměsta.

Výhled z Brd na Český kras

Praha

V Praze je řada studánek a studní, které lidé odedávna využívali pro sebe i pro svá hospodářská zvířata. Dnes na území hlavního města evidujeme 127 studánek, z nichž většina je bohužel ve špatném stavu, ale těch upravených postupně přibývá.

Aktuální informace naleznete na stránkách ENVISu – Informačního servisu o životním prostředí v Praze.

Jezírko s vodopádem a sochou Herkula v Zahradě Kinských.

Foto: Jan Pohunek

Jezerka (N 50°03'29.29" E 14°26'44.33", ★★★)

V parku Jezerka si můžete všimnout pramene, který napájí malé jezírko a po několika metrech je sveden potrubím do Botiče. V místě býval pramen zvaný Libušina lázeň, o kterém máme zmínky již z r. 1407. V jezírku se údajně koupala kněžna Libuše. Voda byla ve středověku vedena kamenným potrubím na Vyšehrad. Slavnou historií připomíná název nedaleké ulice Pod Lázní.

Karlova studánka (N 50°00'07.20" E 14°18'47.88", ★)

Pod silničkou z Radotínského údolí do Zadní Kopaniny, v přírodní rezervaci Radotínské údolí, je na břehu potoka studánka, která je součástí pozorovací sítě ČHMÚ. Podle pověsti se u tohoto pramene zastavoval k osvěžení císař Karel IV. během svých cest z Prahy na Karlštejn.

Magorova studánka

(N 50°3'32.764"

E 14°24'3.961", ★)

Oficiálně se studánka jmenuje Pod Kesnerkou, ale dnes jí lidé většinou říkají Magorova studánka. Nové jméno dostala půl roku po smrti legendy českého undergroundu Ivana Martina Jirouse řečeného Magora, který k ní občas chodíval a její vodu také pil.

Magorova Studánka

Foto: Milan Plich

Mariánský pramen (N 50°01'31.08" E 14°23'17.88", ★)

V Malé Chuchli je kamenná studánka poblíž kaple Panny Marie z 2. pol. 18. stol. Na studánce je stále patrný nápis „opraveno LP 1946“. Představovala zdroj vody pro Malochuchelské lázně, o kterých jsou první zmínky z r. 1729, kdy se nazývaly Fuchsovými. Voda má vysoký obsah hořčiku a pomáhala při žlučových a ledvinových kamenech a formou koupelí při revmatismu a obrně. Dle některých zdrojů se v podzemí drží extrémně dlouho, až 200 let.

Největší rozmach zažily lázně ve 2. pol. 19. stol. a místní voda byla prý tak známá, že ji dokonce přivezli na ochutnání císařovně Marii Terezii. Zanikly počátkem 20. stol., ale pramen sloužil jako zdroj pitné vody pro Malou Chuchli až do r. 1984, kdy byla připojena na pražský vodovod.

Mariánský pramen

Foto: Jan Pohunek

Na Troníčku (N 50°02'21.12" E 14°21'13.32", ★★ ★)

Dříve se jí říkalo také Prokopská. Studánku naleznete v Prokopském údolí. Jedná se o vydatný, středně mineralizovaný vápenato-sírano-uhličitánový pramen, který prošel rekonstrukcí r. 2008.

Petřínka (N 50°05'00.42" E 14°23'53.70", ★★ ★)

Studánku dříve zdobila plastika dívky, ale dnes je hlavně terčem sprejerů. Najdete ji v blízkosti restaurace Petřínské terasy, v Petřínských sadech. Studánka, od které je pěkný výhled na Prahu, je pravděpodobně napájena krátkou štolou výše ve svahu, snad vzniklou při pokusech o těžbu uhlí v 19. stol.

V nedaleké moderní štolě XXII v Schönbornské zahradě můžete v létě navštívit expozici věnovanou podzemí a historii Petřína i dalším pražským podzemím.

Pod Petřínem (N 50°05'03.64" E 14°24'09.35", ★★ ★)

Pramen napájí kaskádu, která je vzácným zdrojem vody pro ptactvo i čtyřnohé miláčky. Jejich majitelé se mohou občerstvit u nově zbudovaného pítka nad pramenem, které je však napájené pitnou vodou z vodovodního řádu, protože pramen je v současnosti nepitný.

Pod Petřínem

Pramen Prokopského potoka (N 50°03'05.62" E 14°18'45.81", ★★ ★)

Pramen Prokopského potoka je krásným důkazem toho, že i uprostřed moderní zástavby může vzniknout krásná oáza klidu. Moderní úpravu pramene zajistila radnice MČ Praha 13 r. 2013 včetně elegantního posezení. Pramen se nachází v těsné blízkosti dětského hřiště Kocianova

Pramen sira N. Wintona (N 50°05'08.52" E 14°23'30.84", ★★★)

Ve Velké strahovské zahradě na svazích pod Petřínem je studánka, která je stejně skromná a nenápadná jako člověk, jehož jméno nese. Pramen byl obnoven 19. 5. 2009 u příležitosti stých narozenin sira Nicholase Wintona (1909–2015), zachránce 669 židovských dětí.

Pramen sira Nicholase Wintona

Prdlavá studánka (N 50°08'59.63" E 14°25'25.68", ★)

V Přírodním parku Drahaň-Troja, nedaleko Drahaňského mlýna, je pramen, který získal jméno podle údajně dobrého vlivu na zažívací trakt. Dnes je součástí pozorovací sítě ČHMÚ. Nedaleký Drahaňský mlýn je prastarý, zděná stavba vznikla v r. 1676, ale předtím tu stával mlýn dřevěný. Mlýn byl v provozu až do r. 1915.

Šárka

Foto: Jan Pohunek

Studánka Šárka

(N 50°05'57.70"

E 14°19'01.75", ★)

V Přírodním parku Divoká Šárka je studánek opravdu hodně a dodnes nabízejí vítané osvěžení. Jednou z nejhezčích je studánka Šárka. V blízkém okolí můžete navštívit také studánky Šárecká Habrovka, Šestákova, Zlodějka či Ovcí.

Studánka Vojtěška (N 50°05'08.29" E 14°21'19.69", ★★★)

V zahradách Břevnovského kláštera pramení potok Brusnice a jeho pramen se spojuje se jménem sv. Vojtěcha. Dle pověsti se u pramene potkali sv. Vojtěch s knížetem Boleslavem II. Oba sem přivedl sen o vydatném pra-

meni, z něhož se chtěl napít jelen, ale bránilo mu v tom břevno ležící ve vodě. Vojtěch břevno vytáhl a roku 993 zde byl založen klášter.

Pramen má údajně léčivé účinky, a to zejména na zrak. Studánku naleznete v pavilonu, který nechal

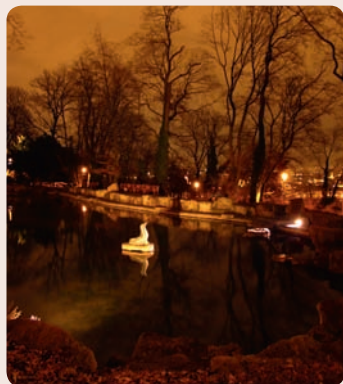
Pavilon Vojtěška je přístupný o víkendech.

postavit v letech 1723–1726 opat Beno Löbl. Přímo nad pramenem je křížová klenba, jediný pozůstatek někdejšího gotického kláštera.

Studánky v Kinského zahradách

(N 50°04'44.39" E 14°24'02.16", ★★★)

V Kinského zahradách potkáte několik studánek, např. Kinskou, Pod Jezírkem a U Jezírka. Část z nich souvisí se štolami, které podcházejí strahovský kopec. Přímo nad Horním jezírkem si můžete všimnout silného proudu, který vytéká z portálu štoly. Štola je dlouhá 287 m a zachycuje okolo 20 pramenů, které dříve sloužily k zásobování Smíchova vodou. Původně šlo o prospekční dílo na ověření zásob uhlí ze 40. let 19. stol.

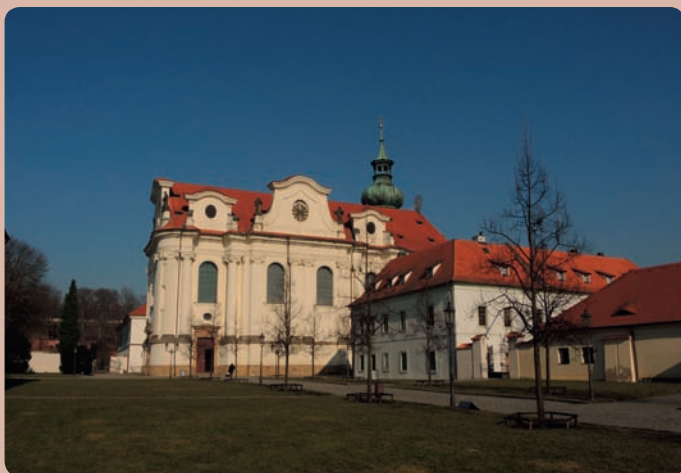
Jezírko v Kinského zahradách napájené vodou ze štoly.

Břevnovský klášter

Břevnovský klášter má několik prvenství, jedná se o první mužský benediktinský klášter v Čechách, který je zároveň nejstarším fungujícím klášterem u nás a má také nejstarší tradici vaření piva v celé České republice. Současnou podobu mu vtiskla přestavba z let 1708–1745 dle projektu Kryštofa a Kiliána Ignáce Dientzenhofera.

Návštěvníci mohou navštívit baziliku sv. Markéty, románskou kryptu a barokní prelaturu a samozřejmě rozsáhlý klášterní park, který je v pracovní době volně přístupný. V areálu se koná stále oblíbenější břevnovská pouť a posvícení.

Více na: www.brevnov.cz

Bazilika sv. Markéty. Na jižní straně si povšimněte náhrobní desky sv. Vintře, o kterém píšeme na jiném místě této knihy.

Světlíčka

Foto: Jan Pohunek

Světlíčka (N 50°04'51.96" E 14°19'32.52", ★)

Světlíčka je přepad z historického zdroje užitkové vody pro Pražský hrad přibližně z 15. stol. Ve věži se nachází vstupní šachta do sběrné vodovodní stoly, jejíž celková délka je přibližně 300 m a která tvořila doplněk tzv. Hradního vodovodu. Od r. 1930 byla voda vedena do Jeleního příkopu. Název pramene se dle pověsti odvozuje od svíček, které lidé zapalovali u zdi obory na památku padlých v bitvě na Bílé hoře.

Topolka (N 50°03'32.04" E 14°25'31.08", ★)

Nedaleko Vyšehradu vytéká z prohnuté kamenné zidky pramen. Topolka byl původně název vinice, která se na těchto svazích nacházela. Dle pověsti vodu z tohoto pramene nosili kněžně Libuši na Vyšehrad. Dle rozborů z r. 1957 jde o mineralizovanou vodu s obsahem síranových solí a kyslíčnicku uhličitého. Věřilo se, že pití této vody přispívá k dlouhověkosti.

Topolka

Foto: Jan Pohunek

Václavka (N 50°01'30.01" E 14°28'57.36", ★★)

Václavku potkáte v Kunratickém lese. Její jméno odkazuje na pobytu krále Václava IV. na nedalekém Novém Hrádku, kde r. 1419 zemřel. U studánky se každoročně koná otvírání studánek.

V Královské oboře (N 50°6'19.573" E 14°24'26.102", ★★★)

Altán je nově opravený.

Ve Stromovce jste si možná při odpoledních vycházkách všimli zděné empírové stavby na podkovovitém půdorysu z r. 1802 v průčelí s latinským citátem z Horatiových Ód ve smyslu šťastný ten, komu dal bůh tolik, co pojmu šetrné ruce. Studna je v podlaze a je chráněná mřížemi. Existuje domněnka, že se jedná o dávné zřídlo železitě kyselky zvané Kruggův pramen.

Zázračná studánka Lysolaje (N 50°07'33.64" E 14°22'02.43", ★★)

Na začátku přírodního parku Housle stojí barokní kaple Panny Marie Sedmibolestné z r. 1863, zpod které vyvěrá vydatný pramen, jemuž lidé přisuzují léčivé účinky a který představoval původní zdroj vody pro Lysolaje. Pramen je také opředen řadou legend a pravidelně se zde pořádá otevření studánek.

Zázračná studánka Lysolaje

Žofinka (N 50°01'07.68" E 14°28'10.92", ★★)

Studánka se ukrývá v Kunratickém lese. O její vznik se zasloužil Eduard Ureš koncem 70. let 20. stol. Eduard Ureš byl sokol a skaut původem z Brna, jehož velkým koníčkem bylo dohledávání a úprava studánek. Výsledky více než dvacetileté práce shrnul v díle Studánky, které však vzhledem k jeho angažovanosti v Junáku nesmělo vyjít tiskem. Necelý kilometr odtud se nachází studánka pojmenovaná na jeho počest.

Benešovsko

Blanická studánka (N 49°38'53.251" E 14°52'31.449", ★★)

Při stoupání na legendární vrch Blaník narazíte na lesní studánku. Ke studánce se váže pověst, že až bude národu nejhůře, zazelená se na Blaníku suchý dub, studánka se přeplní a voda se povalí do údolí.

Velký Blaník byl osídlen již v době halštatské, kdy se zde nacházelo keltské hradiště chráněné dodnes patrnými kamennými valy. Pověst o blanických rytířích odpočívajících v nitru hory má tedy možná již keltský základ, čemuž odpovídá i skutečnost, že obdobné pověsti o vojsku dřímajícím v nitru hory jsou rozšířené v celém keltském světě.

Na vrcholu Velkého Blaníku se nachází 30 m vysoká rozhledna ve tvaru husitské hlásky. Roku 1868 byl z kopce vytěžen jeden ze základních kamenů Národního divadla v Praze.

Více na: <http://www.lounovicepodblanikem.cz/rozhledna/>

Kam v okolí?

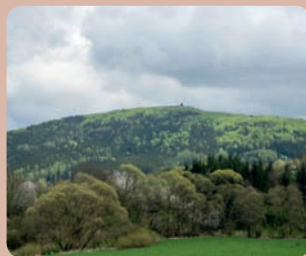
Rudolfova štola

Ve Stromovce se nachází portál Rudolfovy štoly dlouhé 1 127 m, která vltavskou vodou napájí rybníčky v parku. Štola byla vybudována z přímého popudu císaře Rudolfa II. a jedná se o unikátní technické dílo.

Štola není veřejnosti běžně přístupná.

Foto: Jan Pohunek

KAM ZA ŽIVOU VODOU

Habrovka (N 49°50'4.630" E 14°54'53.430", ★★★)

V Čeřenicích objevíte starobylou studánku obezděnou kamennou kapličkou. Podle legendy se zde jednou zastavil unavený sv. Prokop. Jsa žízniv, zarazil do země habrovou hůl a zpod jejího konce vytryskl pramen. Z hole po čase vyrostl statný strom. Dnes už tu však najdete jen potomka tohoto památného habru.

Habrovka

Foto: Martin Bělík

Ježovka

Foto: Vladimír Křemen

Ježovka (N 49°34'12.58" E 14°30'38.24", ★★)

Tato voda údajně léčí veškeré nemoci, nikdy nevysychá, a když se jí napijete, budete zdraví celý rok. Místní ženy sem také chodily v dobách sucha prosit za déšť. Studánka byla objevena r. 1541 a jméno prý dostala podle sedláka Ježka ze Sedlce, na jehož poli pramenila. Možná to ale bylo úplně jinak, protože spisovatel Prokop Chocholoušek píše o boji mezi místními a Pasovskými r. 1611, kdy se místní ševci tuze „zježili“, rozuměj vzepřeli, a vydobyli velké vítězství. Studánka se nachází na NS Od vítkovské růže k zázračnému prameni.

Mariánská studánka u Hrádku (N 49°44'7.160" E 14°54'57.891", ★★)

Studánku najdete nedaleko Vlašimi a je jí připisována zázračná moc. V 19. stol. se její voda využívala k léčbě různých neduhů, a protože se tu zastavovala procesí, byla u studánky r. 1826 postavena kaple. Současná kaplička pochází z r. 1904 a je dílem vlašimského rodáka Jindřicha Neubauera. Výzdobu tvoří nepravá mozaika z rakovnických keramických závodů.

Studánka u Kněžny (N 49°36'29.245" E 15°6'23.715", ★)

Studánka získala titul „Studánka Vysočiny roku 2011“. Dle pověsti její voda uzdravila slepou kněžnu Svatavu. Kapličku nad pramenem nechala postavit p. Vošická z Petrovy Lhoty r. 1919 na přání svého zemřelého syna.

Studánka Sv. Anny v Ratměřicích (N 49°38'52.63" E 14°45'20.76", ★★★)

Studánka byla původně zasvěcena sv. Liborioví, patronu nemocných trpících na ledvinové kameny, což poukazuje na léčivou moc pramene. Voda obsahuje hořčík a vápník. V obci si také všimněte, že veřejná prostranství zdobí umělecká díla vytvořená v rámci sochařsko-malířského sympozia v letech 2008–2009 s ústředním motivem bitvy u Jan-kova.

Studánka u Kněžny – u studánky se každou první neděli v červenci konají mše.

Studánka Sv. Anny leží na vtipně pojaté NS v Ratoměřicích, která navazuje na NS po stopách bitvy u Jankova.

Kam v okolí?

NS Po stopách bitvy u Jankova

6. března 1645 se v této malebné krajině odehrála jedna z nejkrvavějších bitev třicetileté války, která vážně ohrozila habsburskou moc. Císařská armáda zde byla poražena a de facto zničena Švédy pod velením Lennarta Torstensona, kterému se tak otevřela cesta na Vídeň. Od Jankova táhl na Brno, ale to obléhal marně. Během střetu byly vydrancovány a vypáleny okolní vesnice. Celkem zahynulo na 7 000 lidí, na jejichž památku se každoročně koná pochod Po stopách bitvy u Jankova s ukázkou dobových kostýmů a techniky.

Naučná stezka vás seznámí s historií třicetileté války, bitvy u Jankova i okolí. Příběh dokresluje vyprávění finského „očitého svědka Lauriho Toriho“, vojáka ve službách švédské armády.

Berounsko

Berounka je rájem vodáků i rybářů.

Foto: Jan Pokorný

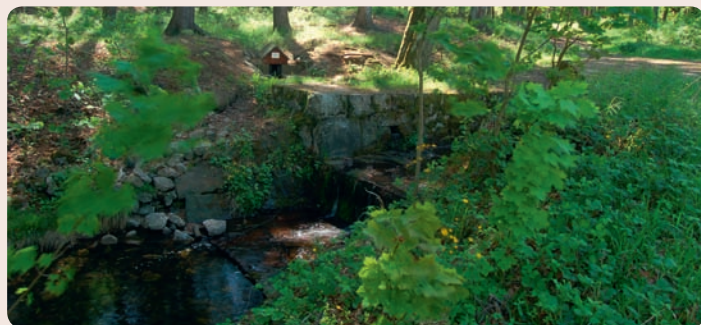
Boží voda v Berouně

(N 49°58'17.90"

E 14°03'36.00", ★★)

Lidé sem chodili pro léčivou vodu odpradávná. Dle pověsti zde ovčák spatřil muže, který si omýval hlubokou ránu na boku, a ta se zázračně zacelila. Dle jiné sem nemocná matka poslala dceru pro léčivou vodu, a když se dlouho nevracela, proklela ji a dívka se změnila v kámen, který zde byl ještě v nedávné době ke spatření. Dnes nenávratně zmizel.

Kaple Bolestné Matky Boží z r. 1724, původně barokní, nyní v pseudogotickém stylu, se nachází přímo u studánky.

Brdlavka, nebo také prdlavka, má údajně léčivou moc a urychluje trávení.

Foto: Tomáš Kamenský

Brdlavka (N 49°48'00.65"

E 14°03'52.14", ★★)

Říká se, že tato studánka vytéká ze zavalené dědičné štoly, která odvodňovala železnorudný revír pod Studeným vrchem. Pramen však zde musel být už dříve, protože některé pověsti, které se k němu váží, jsou starší než místní hornická činnost. Dle jedné se tu zjevuje mnich, který se u blízkého stromu pravidelně modlí. Dle jiné se u toho dubu často zastavovalo stádo ovcí a úpěnlivě bečelo, až ovčák napadlo strom

prozkoumat a našel monstranci z hostomického kostela ztracenou za třicetileté války. A do třetice, právě zde mělo být sídlo čarodějnice Megery, která začarovala rytíře Fabiána do podoby ducha, dnešního vládce Brd.

Královnina studánka

(N 49°53'36.06"

E 13°54'45.84", ★★★)

Studánka nese jméno podle královny Žofie, druhé manželky Václava IV. Prý se tu zastavila cestou na Točnick, aby se osvěžila, jenže jí z ruky sklouzl prsten do studánky a nikdo ho už nikdy nenašel. Prsten dává prameni zázračnou moc. Kdo se napije, uzdraví se a ještě zbohatne.

Od Havlíčkova mlýna můžete po NS Koukolova hora – Kotýž pokračovat např. k Axamitově bráně, největšímu skalnímu mostu v Českém krasu.

Foto: Jan Pohunek

Pramenu Havlíčkova mlýna (N 49°55'12.72" E 14°02'53.88", ★★)

Říká se mu také zázračný a pro vodu se k němu lidé sjíždí z širokého okolí. Pramen stráží travertin, který zde tvoří nápadnou kupu a také prý léčí zákaly; kdo si v něm omyje oči, získá dřívější ostrozrak. Ale pozor, pokud s sebou máte zlobivé děti, na mlýnském kole už na ně čeká vodník!

Sv. Jan pod Skalou je ideálním východištěm k výletům do celého Českého krasu.

Svatý Jan pod Skalou (N 49°58'09.02" E 14°08'04.51", ★★ ★)

Tato slabá alkalická kyselka, která se dříve stáčela a ochucená prodávala jako malinovka „Ivanka“, vyvěrá v jednom z největších travertinových masivů ve střední Evropě. Váže se k ní pověst o poustevníku Ivanovi, který se v jeskyni r. 880 usadil a sváděl zde urputný zápas s čerty. Unaven neustálým bojem, rozhodl se odejít. Tu se mu zjevil svatý Jan Křtitel a dal mu velký kříž. Když se opět ďábel objevil, aby Ivana pokoušel, zarazil mu ho hluboko do chrátanu. Čert se vzepjal, prorazil díru do stropu jeskyně a navždy zmizel.

Raritou kostela sv. Jana Křtitele je jeho propojení s původní poustevnickou jeskyní.

U tří habrů (N 49°59.64750' E 14°10.77307', ★★ ★)

O zázrak se u této studánky postarala skupina nadšenců z o.s. Tři habry, kteří v padesátých letech zcela zničenou studánku i kapli obnovili. Na místě se každoročně při svátku sv. Antonína Paduánského, kterému je kaplička zasvěcena, koná setkání příznivců s jarmarkem a grilováním. A ještě pověst: když se z vody společně napijí milenci a slíbí si lásku, nic je do nejdelsí smrti nerozdělí. Ostatně, sv. Antonín Paduánský je považován za patrona milenců a manželů.

Ke studánce U tří habrů je snadný přístup z Vysokého Újezdu.

Vyvěračka Koda (N 49°55'52.31" E 14°06'59.04", ★★ ★)

Svými 11,5 l/s jedna z nejsilnějších vyvěraček v Českém krasu. Leží u kapličky v osadě Koda a je svedena do rybníka, který díky její teplotě kolem 11 °C nikdy nezamrzá. Říká se, že Koda byla původně čarodějnice, která se za temných nocí polonahá proháněla krajem, sídlila v jeskyni nad Kodou a zde se oddávala magickým rituálům. Jeskyně i pramen byly dle nálezu odedávna místem různých obřadů a lidé si sem chodili pro věštbu ještě v polovině 19. stol. Zajímavostí je zdejší mlýn, jehož prostory jsou z velké části vytesány v travertinové kupě. Není ale volně přístupný.

Kladensko

Bývalé lázně Šternberk

(N 50°11.85935' E 14°1.13170', ★★ ★)

Z věhlasných lázní, které nechali zřít Clam-Martinicové r. 1800, zůstaly jen altánky nad prameny a pozůstatky kolonády. Přitom se zdejší voda využívala při chudokrevnosti, tuberkulóze i revmatismu a ve své době se zde léčily významné osobnosti jako Josef Jungmann, Miroslav Tyrš, Eliška Krásnohorská a František Palacký.

Jindřichův pramen a Pramen Dr. A. Tůmy. Vysoký obsah železa se projevuje zbarvením vývěřů.

Už smutnější je, že sem byl 22. června 1856 přivezen K. H. Borovský, bohužel však již v beznadějném stavu, a v bezvědomí byl převezzen po několika dnech zpět do Prahy, kde zemřel.

Lázně začaly upadat ve 20. století, kdy tu byl zřízen ústav sociální péče a později dětský domov. Dnes jsou prameny s léčivou vodou volně přístupné. Další krásný pramen Fr. Prokeše, tentokrát prosté vody, naleznete pod rybníkem.

Kašna Klobuky (N 50°18.07762' E 13°59.06442', ★)

Obec Klobuky je proslulá menhirem Kamenný pastýř, který je se svými 3,5 m nejvyšším v České republice. Dle pověsti při každém zvonění udělá krok směrem k obci a až dojde až ke kostelu, nastane konec světa. Naštěstí je každý jeho krok veliký jako zrnko písku. Říká se také, že pod menhirem je veliké podzemní jezero a voda z něj vytéká do kašny v obci. Sjíždějí se pro ni lidé z širokého okolí.

Na studánku ani stařečka královna nezapomněla. Dala ji vyzdít a postavit kapličku, které se od té doby říká Královka

Královka v Líském u Třebíže (N 50°15.24568' E 13°55.58962', ★★)

Pramen prý stráží ochránce České země, který pomohl pronásledované královně Elišce Přemyslovně ukrýt sedm klíčů od královské klenotnice, již chtěl Jan Lucemburský prodat do ciziny, aby měl peníze na válečné výpravy. Eliška prchala z Prahy ke Slanému a u studánky se s družinou zastavila, aby dala napít koním. Zjevil se jí strážce pramene a poradil, aby klíče hodila do studánky. Až nastane čas, nalezne je u poustevníka u třebízské skály. Královna tak učinila a sotva odjela, objevili se pronásledovatelé. Vtom se dobrý duch proměnil v černý mrak a sedm klíčů v blesky, které srazily muže k zemi. Procitli až k večeru příštího dne, a to už byla královna v bezpečí.

Král Jan po několika letech zmoudřel, s Eliškou se usmířil a královna u poustevníka v Třebízi zlaté klíče vyzvedla.

Třebízská studánka (N 50°16'5.300" E 13°59'24.792", ★★★)

Pověst praví, že zde ve studánce pod skálou vyplavaly klíče, které vhodila Eliška Přemyslovna do studánky v Líském.

Dnes je voda svedena do kašny, která je součástí kapličky na návsi. Na místo poustevny pod skálou dohlíží socha významného rodáka Václava Beneše Třebízského

Libušin Pramen

(N 50°9.73132' E 14°2.13462', ★)

Hradiště Libušin patřilo k nejvýznamnějším přemyslovským hradištím; ve své době bylo větší než Pražský hrad. Podle Kosmovy kroniky právě zde kněžna Libuše pronesla věštbu o městu, jehož sláva hvězd se bude dotýkat. Na Vyšehrad byla věšticí kněžna přemístěna více než o 200 let později kronikářem Pulkavou. Archeologické nálezy dokazují osídlení již v 6. století,

hradiště vzniklo někdy v 10. století. Také zde patrně stála pohanská svatyně, takže pověst může mít skutečně pravdivý základ.

Dnes zde naleznete kostel sv. Jiří ze 13. století a dřevěnou zvonici z 15. stol.

Ke studánce vás dovede krásná naučná stezka.

Pramen Slaný (N 50°13.96947' E 14°5.52708', ★★ ★)

Václav Hájek z Libočan uvádí, že slaný pramen byl objeven již v roce 750. V 19. století u něj byly vybudovány lázně, ale od počátku živořily. Definitivně byly uzavřeny r. 1938. Lázeňskou budovu město darovalo Sboru dobrovolných hasičů, kteří místo ní postavili zbrojnici. Po legendárním prameni zůstal jen název města a blízké ulice Lázeňská.

Kolínsko

Minerální pramen Velký Osek (N 50°05'48.84" E 15°11'27.96", ★★ ★)

Pramen vznikl r. 1935, kdy obec začala vrtat na Husově náměstí studnu na pitnou vodu, ale místo toho narazila na vodu minerální. Vrt má hloubku 59 m a jedná se o slabě mineralizovanou kyselku poděbradského typu s mírným sirovodíkovým zápachem. Pro vlastní potřebu si vodu můžete načerpat zdarma.

Foto: Jiří Jadrný

Pavilon Fortuna Býchory (N 50°4'35.072" E 15°16'50.971", ★)

V lese, u silnice mezi Býchory a Němčicemi, stojí zanedbaný pavilon, který je němým svědkem slavné historie. Nechala jej r. 1914 postavit hraběnka Marianne Czáky-Szélllová, manželka houslisty Jana Kubelíka, nad pramenem minerální vody. Pavilonu vévodila socha Hygie držící číši, ze které voda prýštila. Tu zde už, stejně jako pramen, nenajdete. Pavilon byl r. 1992 silně poničen vandaly, ukradena měděná střecha, tepané výplně dveří i samotná socha.

Foto: Jiří Jadrný

Historie tohoto místa se přitom začala vyvíjet slibně. Hraběnka měla sen o pramenech minerální vody, a tak nechala v letech 1913–1914 provést v okolí zámku 7 pokusných vrtů. Minerální voda skutečně objevena byla, a to ve vrtu v lese Spálenka. Slibný rozvoj však zhatila 1. světová válka.

Studánka Prokopka (N 50°4′0.908″ E 14°57′23.348″, ★★ ★)

Chotouň je pravděpodobně rodištěm sv. Prokopa, který se zde kolem r. 970 narodil v zemanské tvrzi, takže není divu, že první z jeho zázraků je situován právě sem. Traduje se, že zde jako malý chlapec zarazil do země hůl, zpod které vytryskl hojný pramen. Lidé o něm tvrdí, že zlepšuje mužskou potenci a ženám pomáhá k otěhotnění.

Dnes jej nalezneme v centru obce nedaleko Prokopského dvora, kde se náš první světec narodil. Požádáte-li, místní vám hrdě ukáží okno v severní kamenné zdi, které vede do komůrky, ve které byl přiveden na svět.

Studánce vévodí světcova barokní socha z r. 1708, na které je vyobrazen, jak pravou nohou šlape na hlavu ďábla.

Kutnohorsko

Studánka sv. Prokopa (N 49°54′37.50″ E 16°29′17.00″, ★)

Jen kousek od Sázavského kláštera začíná hluboká rokle, odedávna zvaná Čertova brázda. Pověst praví, že se kdysi táhla až do Chotouně, údajného Prokopova rodiště. Prý vznikla, když si sv. Prokop podmanil čerta, zapřáhl ho do pluhu a křížem ho hnál před sebou. U studánky se dříve zastavovala procesí a nabírala zázračnou vodu.

Současná barokní podoba pramene se sochou sv. Vojtěcha pochází z r. 1753. Foto: Jan Pohunek

Studánka u kaple Panny Marie v Roztěži (N 49°54′54.72″

E 15°11′54.96″, ★★)

Lidé sem dodnes přijíždějí pro vodu kvůli její údajně léčivé síle. Dle pověsti si někdy v 18. stol. vodou z tohoto železitého pramene omyl oči slepý mládenec, prozřel a v koruně stromu nad studánkou se mu zjevila Panna Marie. Záhy se ke studánce ubíraly davy věřících a zázračných uzdravení přibývalo. Po čase přibýly dřevěné lázně, které r. 1825 nahradily lázně zděné s velkým sálem. O zábavu zde nebyla nouze, hostinský měl dokonce na všech sklenicích nápis „Ukradeno v Roztěži“. Lázně inspirovaly Josefa Kajetána Tylava k povídce *Pomněnky z Roztěže*.

Studánka sv. Vojtěcha Bylany (N 49°56′40.56″ E 15°13′55.56″, ★★)

Tento pramen je neodmyslitelně spjatý s Kutnou Horou. S rozvojem těžby totiž ve městě klesala hladina podzemních vod a bylo nutné vybudovat vodovod, který by přiváděl dostatečné množství vody do města. Koncem 15. stol. došlo k rozhodnutí vybudovat městský vodovod z Bylan o délce 4,2 km. V r. 1493 potvrdil král Vladislav II. Kutné Hoře právo užívat vodu ze studnic v obci Bylanské, které udělil zvláštní výsadu vodovod chránit.

Kašna v Kutné hoře

Kutnohorský vodovod přiváděl vodu z Bylan a ústil do kašny, jejíž autorství se připisuje Matěji Rejskovi, který byl rovněž architektem chrámu sv. Barbory. Kašna vznikla v letech 1493–1495 a má tvar dvanáctibokého hranolu. Svému účelu sloužila až do r. 1890.

Studánka Vosovka (N 49°52′8.673″ E 14°53′21.133″, ★★ ★)

K pobytu sv. Prokopa v Sázavě, kde působil jako opat zdejšího kláštera (+1053), se vztahuje mnoho pověstí. O studánce se traduje, že se u ní sv. Prokop setkal s přemyslovským knížetem Oldřichem. Kníže chtěl uhasit žízeň

a poustevník pro něj vodu přeměnil na víno. Není divu, že si kníže poustevníka oblíbil a padlo slovo, že v Sázavě svolil s vybudováním slovanského kláštera.

Sudějovská studánka

(N 49°51'36.00"

E 15°06'15.84", ★★★)

Studánce obec vděčí za své jméno i za svůj vznik, protože ležela v lese, o jehož vlastnictví se soudilo několik panství, jak dosvědčuje i zápis z jednání hejtmanské rozhodčí komise z r. 1755. Studánka byla velmi oblíbená, a tak zde žandovští jezuité postavili dřevěnou kapli sv. Anny. Poutníků stále přibývalo, proto se r. 1724 přistoupilo ke stavbě poutního kostela a zanedlouho i lázní a hospody. A tím byl položen základ budoucího Sudějova.

Studánka Vosovka

Foto: Martin Bělík

Mělnicko

Boží Voda u Liběchova

(N 50°24'56.522"

E 14°27'30.396",)

Nedaleko Mělníka naleznete kapli Panny Marie z r. 1750, ze které vyvěrá silný minerální pramen. Vedle kaple se nacházely lázně, kde se léčila chudokrevnost, katary dýchacích cest a nervová onemocnění. Dnes areál využívá vodárna.

Zámek je v současné době uzavřen.

Foto: Jan Pohunek

Kam v okolí?

Čertovy hlavy

Nad blízkou obcí Želíz se tyčí 9 m vysoké reliéfy dvou hlav z dílny sochaře Václava Levého, které vytvořil v letech 1841–1846.

Boží Voda byla propojena s nedalekým zámek promenádou. V zámeckém parku stojí socha Matyáše Bernarda Brauna *Perseus držící hlavu Medusy*. Zámek spolu s lázněmi se v 19. stol. stává „hnízdem romantismu“, který navštěvovala umělecká i intelektuální elita, např. F. Palacký, J. Jungmann, B. Bolzano a další.

Ladčín pramen (50.4183017N, 14.5784536E, ★★)

V Kokořínském dole naleznete Ladčín pramen, který dostal jméno podle dcery poustevníka Bradiče z nedalekého hradu Harasova. Lada pramen objevila, když se zde ukrývala před vidimským rytířem a jeho žoldnéři.

Myslivecká studánka u Mlčechvost (N 50°20'2.112" E 14°19'3.540", ★)

O této studánce kronikář Václav Krolmus zaznamenal vyprávění místních z r. 1852, kterak zde pacholík pásł koně, usnul a dřímajícího ho mračno i s koněm do oblak vytáhlo. Tehdy se studánce říkalo Mračenka.

Říčka Liběchovka učarovala Janu Werichovi, který zde líčil na lipany a pstruhy. Zarybařil si tu i první kosmonaut Jurij Gagarin, který v Čechách trávil dovolenou na zapřenou.

pramen sv. Vojtěcha

Pramen sv. Vojtěcha (N 50°29'52.08" E 14°29'17.16", ★★)

Tento velmi vydatný pramen zvaný též Knížecí studánka naleznete nedaleko vesnice Medonosy v údolí Liběchovky, kudy dle pověstí jezdil na Bezděz král Karel IV. Traduje se, že léčí nemoci zažívacího traktu, ledvin a prostaty.

Studánka u Habešů (N 50°27'41.04" E 14°35'46.68", ★)

V Kokořínském dole leží pěkně upravená studánka s přístupovou cestou z olšových kuláčů. Za její vodou přijíždějí lidé z širokého okolí. Zajímavý je i rybník Stříbrník na opačném konci obce, u kterého se nachází stejnojmenný pramen zásobující pitnou vodou Mělník. Ve Vojtěchově býval Augustiniánský pivovar, který zdejší vynikající vodu využíval k vaření piva.

Studánka v Hradkově (N 50°27'41.39" E 14°33'24.74", ★)

Ze studánky s vytesaným letopočtem 1849 lidé tahali vodu v putnách na zádech do blízkých Šemanovic, pro které sloužila jako zdroj kvalitní pitné vody. Dnes leží zapomenuta v lesním tichu boční rokle Šemanovického dolu zvané Hradkov, podle které dostala své jméno.

Velký Pramen v Mělnické Vrutici (N 50°20'47.29" E 14°33'15.35", ★★★)

U obce se nachází významný zdroj kvalitní pitné vody pro Středočeský kraj, tzv. Velký pramen. Pramen je součástí vývěrové oblasti u dolního toku říčky Pšovky a je zmiňován již prof. Otou Hyníem v první české učebnici hydrogeologie. Sama obec získala jméno podle pramene, neboť „vrut“ znamená ve staročes-tině pramen.

Vývěr Velkého pramene s arkádami a přelivovou hranou.

Mladoboleslavsko

Boží voda u Mladé Boleslavi (N 50°23'39.12" E 14°56'60.00", ★★ ★)

U silnice na Jemníky naleznete studánku, u které dříve stávaly malé lázně. Lázně byly založené r. 1747 při prameni železité vody, kterou zkoumala řada věhlasných odborníků, mimo jiné i Jan Evangelista Purkyně. Lázně zanikly před 2. světovou válkou.

K lázním i prameni se jako k jiným významným pramenům váže pověst. Po vyhlášení míru r. 1748 se zde prý léčil celý pluk vojska a také se ve studánce zjevoval přízrak černého ohnivého psa.

Památník Bedřicha Smetany v Jabkenicích

Jabkenická myslivna bývala sídlem lesního úřadu knížat Thurn-Taxisů, kde od r. 1875 pracoval Smetanův zeť Josef Schwarz, manžel jeho dcery Zofie. Smetana zde před smrtí složil několik svých děl. Dnes myslivna slouží jako muzeum Bedřicha Smetany a naleznete tu expozici přibližující poslední léta tohoto vzácného skladatele se spoustou zajímavých autentických artefaktů. V sále s malou galerií obrazů skladatelova vnuka Zdeňka Schwarze si můžete poslechnout Smetanovu skladbu dle vlastního výběru.

Otevírací doba: sezónně

Pomník B. Smetany z r. 1923 od Fr. Bílka.

Minerální pramen je dnes zachycen v betonových skružích s věžovitou nástavbou opatřenou nápisem „Léčivý pramen“. Pozůstatky lázní se nacházejí na opačné straně silnice.

Františčina studánka u Jabkenic (N 50°19'3.444" E 15°1'56.100", ★)

Na pravém břehu Hrádeckého rybníka najdete studánku spojenou s pobyttem Bedřicha Smetany v jabkenické myslivně, kde trávil poslední léta svého života a složil operu Hubičku, Čertovu stěnu a kvartet Z mého života. Bedřich Smetana se rád procházel do blízké obory. Jeho cílem bývala Františčina studánka a dodnes zde můžete vidět místa, kde sedával. Už hluchý mistr tu na břehu rybníka rád křičíval a své počínání vysvětloval tím, že pouze ve vodě slyší jakési duté tóny.

Hrdinka (N 50°30'57.914" E 15°3'8.877", ★)

Foto: Jan Pokorný

Kam v okolí?

Hrad Valečov a Drábské světničky

V Příhrázských skalách je zajímavostí mnoho, a když už do těchto míst zavítáte, rozhodně si nenechte ujít například zbytky skalního hradu Drábské světničky, ze kterých je nádherný výhled. Místo bylo osídleno již ve 13. stol. a hrad pochází z počátku 15. stol. Tvořilo ho téměř 30 místností vytesaných do skal, které byly propojené dřevěnými můstky. Hrad byl opuštěn po bitvě u Lipan. Dalším zajímavým hradem je Valečov, který byl postaven začátkem 14. stol. a podobně jako na Drábských světničkách byl koncipován jako skalní hrad s tesanými místnostmi kombinovanými s dřevěnými budovami. Současná podoba hradu je výsledkem rozsáhlé přestavby v 16. stol.

Více na: <http://www.bosen-obec.cz/valecov/>

Hrad Valečov je turisticky zpřístupněný a po dohodě jsou možné i noční návštěvy.

V pískovcových skalách bývá obecně nedostatek vody a Příhrázské skály v Českém ráji nejsou výjimkou. Přesto zde několik studánek zíslní poutníci naleznou a jednou z nich je právě Hrdinka. Studánka je obezděná pískovcovými kvádry a pramen je vydatný a osvěžující i v největším parnu. Její jméno je však obestřeno tajemstvím, takže můžete popustit uzdu fantazii a domýšlet se, jak k němu přišla...

Klokočka (N 50°30'24.78" E 14°54'28.42", ★★)

Klokočka je přírodní park v údolí Rokytky, který své jméno, stejně jako pramen, získal podle mohutného klokoče, který zde kdysi rostl. Pramenu byla připisována léčivá moc, takže kolem r. 1720 u něj Valdštejnové zřídili lázně. A protože pomohl vyléčit jednoho z příslušníků rodu, nechala tu hraběnka Markéta z Valdštejna r. 1724 postavit kapli, zasvěcenou poněkud netradičně sv. Stápinovi. Kaple bývá někdy připisována sv. Prokopovi, jednak proto, že sv. Stápin byl pro mnohé příliš exotickým a také proto, že kaple byla na svátek sv. Prokopa vysvěcena. Lázeňská budova byla r. 1832 přeměněna na myslivnu a v současnosti se nachází uvnitř obory.

Kaple je zasvěcena sv. Stápinovi, který byl v 7. stol. biskupem v jihofrancouzském Carcassone.

Roubenka (N 50°28'40.07" E 15°07'33.96", ★★)

Říká se, že k této studánce chodil často rozjímat básník Fráňa Šrámek ze Sobotky. Údolí Plakánek, kde se nachází, dostalo jméno podle smutné pověsti. Mladý pán z Kosti se jednou vracel domů bez kořisti celý rozmrzelý. Najednou spatřil stádo laní a mezi nimi nádhernou zlatovlasou dívku. Umanul si, že ji musí získat, a tak se k ní přiblížil a začal na ni mluvit. Jenže ona neodpovídala, jen na něj smutně hleděla. Očarován její krásou sesedl s koně a vykročil za ní, ale ona jen mlčky couvala. Ve snaze ji zastavit ji uchopil za šaty, ale laně se prudkého pohybu polekaly a utekly a vyděšená dívka s nimi. Viděl ještě, jak doběhla k nedaleké studánce a zmizela v ní. Mladík se ve studánce začal šfouřit mečem, jenže najednou zpod jeho hrotu vytryskl krev a z hlubin se ozval bolestný

výkřik. Celý zoufalý, že dívku zranil nebo dokonce zabil se vrátil na hrad. Na setkání nikdy nezapomněl a neustále se ke studánce vracel. Aby alespoň trochu ulevil svědomí, přikázal studánku obložit kamennými kvádry.

Rousovská studánka (N 50°28'37.84" E 14°45'43.68", ★)

Rousovská studánka byla postavena r. 1865 správcem Valdštejského panství. Studánka představovala zdroj pitné vody pro obyvatele Březinky i Valovic, ale po zavedení vodovodu osaměla a postupně zpusťla. Obnovena byla koncem 90. let 20. stol. Dnes kolem prochází NS Březinské studánky.

Nymbursko

Boží Voda (N 50°18'01.44" E 15°01'50.88", ★★)

V rozsáhlých lesích obklopujících zámek Loučeň nechala vybudovat studánku s názvem Boží Voda Marie Alžběta, vdova po Karlu Boromeovi z Fürstenberku, který padl v napoleonských válkách. Voda byla vyhlášena léčivými účinky na oční choroby a místo si oblíbil i Bedřich Smetana, který podzim svého života trávil v nedalekých Jabkenicích.

Poblíž studánky naleznete empírové pomníky. Jeden z nich zvaný Helma má tvar sloupu s přílbou a kníže Karel Boromeus z Fürstenberku ho nechal postavit r. 1796 na paměť vojáků svého pluku, kteří padli při obléhání Huningue na přelomu let 1796–1797. Pověst praví, že raněný a unavený generál při cestě z bitvy na svůj zámek padl kousek od domova v lese vyčerpáním z koně a přitom ztratil svoji vojenskou přílbou.

Druhý se nazývá Truchlíci anděl a kněžna Marie Alžběta jej nechala vytvořit poté, co její muž Karel Boromeus padl r. 1799 v bitvě u Stockachu (nedaleko Kostnice).

Pomník tvoří socha anděla a symbolické urny s fürstenberským erbem.

Foto: Jiří Durdil

Lázně Poděbrady (N 50°08'31.48" E 15°07'07.08", ★★★)

Jan Amos Komenský ve své knize *O těžkých protivěnstvích církve české...* z r. 1648 popisuje různé zázraky a nadpřirozené úkazy, které si lid vysvětloval jako tresty boží. Mezi jinými uvádí, že r. 1624 „vyprýstila se u Poděbrad blízko obecné cesty studnička, z níž za celý měsíc voda jako krev tekla...“ Nenadále objevení pramene iniciovalo vznik pověstí, podle které vytryskla na povrch nespravedlivě prolitá krev nevinných kutnohorských havířů. O léčivé moci pramene nikdo nepochyboval a poutníci si vodu odnášeli jako velkou vzácnost. Dnes už víme, že červené zbarvení vody je způsobeno vysokým obsahem železa.

Historie lázeňství začala v 17. stol., ale významným lázeňským letoviskem se Poděbrady stávají až po r. 1905, kdy baron Karl Bülow z Bothkampu za pomoci virgule našel na druhém záměckém nádvoří silný pramen. Poděbradské zřídlo vytrysklo z hloubky téměř 100 m a první lázeňská sezóna byla zahájena o tři roky později. Věhlas lázni od té doby neustále roste a jsou vyhledávané při nemocech oběhového a pohybového ústrojí. Poděbradku můžete ochutnat hned na několika místech. Známé jsou prameny jako Riegrův, Eliščin, Trnkův, Žižkův, Zámecký a několik dalších.

Více info: www.lazne-podebrady.cz/

Pomník Jiřího z Poděbrad, jedno z vrcholných děl české monumentální plastiky 19. stol. Foto: Jiří Jadrný

Sadka (N 50°07'44.00" E 14°59'03.00", ★★★)

Ve výčtu významných pramenů Nymburska by neměl chybět pramen v Sadské. Sadská bývala lázeňským městem stejně jako nedaleké Poděbrady. Počátek zdejších lázní sahá údajně až do r. 1721, kdy byly u pramene zřízeny kabiny a kotel na ohřev vody. Lázně zde fungovaly až do 2. světové války, ale po ní již obnoveny nebyly.

Pramen Sadka vyvěrá z 80,5 m hlubokého vrtu u vily v bývalém cukrovaru od r. 1934. Tato minerální voda známá pod sloganem *Vaše zdraví Sadka spraví* se nějakou dobu i exportovala.

Svatojosefský pramen

Foto: Jan Pohunek

Svatojosefský pramen

(N 50°09'14.40"
E 14°54'34.92", ★★★)

Josef Hrabal ve svém *Historickém a poetickém průvodci* píše, že kerské polesí je tak hluboké, že se zde Gustavu Frištenskému ztratil černoch z jeho profesionální řeckořímské skupiny, kterého už nikdo nikdy nepatřil.

Asi stačí jen dodat, že pokud znáte film *Slavnosti sněženek*, máte o této lokalitě celkem dobrou představu. Jenže přírodní park Kersko ve svých hvozdech ukrývá nejen chatu tohoto slavného spisovatele, ale také pramen minerální vody, které místní přezdívkou Kerka. Vrt

hluboký 89 m byl proveden r. 1934 na žádost barona Josefa Hyrosse, který zde realizoval svůj plán na originální lesní městečko se sítí pravoúhlých cest a alejí.

Svatovojtěšská studánka (N 50°09'15.13" E 14°48'41.04", ★★)

Západně od Přerova nad Labem najdete v polích kamennou studánku a nad ní kapličku z počátku 19. stol., která byla r. 2008 kompletně renovována.

Jan Ježek v monografii *Ze života sv. Vojtěcha* z r. 1897 zachycuje příběh, kdy byl sv. Vojtěch svými bratry požádán, aby za nimi z Prahy přišel na Libici. Sv. Vojtěch tam posvětil kostel sv. Jiří a vydal se nazpět, jenže narazil na ves zvanou Zelenka, kde žili pohané. Ti se jej chopili a vedli ho do Přerova, kde bydlel bohatý zeman Brodislav z rodu Temakova. Ten začal sv. Vojtěcha vyslýchat, a když odhalil, že je křesťan, rozkázal, aby ho zbili a pak propustili. Když pak Vojtěch odcházel, obrátil se k Brodislavovu příbýtku a zvolal: „Dejž Pán Bůh, aby každý, kdož ten dvůr Přerov držeti bude, vždycky dlužen byl a toho dluhu nikdy nezaplatil!“

Dnes už nezbyvá než doufat, že je stará kletba promlčená.

Foto: Jiří Jadrný

Výrovka u Kostelní Lhoty (N 50°8'22.527" E 15°2'24.283", ★★)

Jen pět kilometrů od Sadské, mezi obcemi Kostelní Lhota a Hořátev, najdete další vydatný a volně přístupný vrt minerální vody poděbradského typu. U pramene si můžete odpočinout v nově zbudovaném altánu.

Památník vyvraždění Slavníkovců v Libici

Libice byla nejen domovem Vojtěchových bratrů, ale také rodu Slavníkovců, jehož nejslavnějším zástupcem byl bezesporu právě sv. Vojtěch, který se zde dle legendy také narodil. Vyvraždění tohoto rodu 28. září 995 se považuje za významný milník v dějinách raně středověkého českého státu.

Stále převládá názor, že Slavníkovci byli blízcí příbuzní Přemyslovců a jejich vyvraždění bylo politickým krokem v rámci mocenského boje o vládu nad rodícím se státem, ale historické prameny jsou natolik útržkovité a spleťtité, že to s jistotou tvrdit nemůžeme.

Ať už to bylo jakkoliv, toto zajímavé místo rozhodně stojí za návštěvu. Naleznete zde Pamětní síň Slavníkovské Libice a za vsí také bývalé Slavníkovské hradiště s pozůstatky kostela a sousoším sv. Vojtěcha a jeho bratra Radima.

Foto: Jiří Jadrný

Příbramsko

Dolejší Padrtský rybník v srdci Brd. Rybníky byly založeny jako zásobárna vody pro plavení dřeva k hutím na Padrtském potoce v 16. stol.

Dobrá voda u Březnice (N 49°33'21.916", E 14°0'1.006", ★★★)

Nad léčivým pramenem s obsahem železa a síry byla r. 1642 postavena osmiboká barokní kaple sv. Maří Magdaleny. Koncem 18. stol. přibyla lázeňská budova a restaurace. Léčily se zde dýchací obtíže, ochrnutí, kožní a oční choroby. Lázně navštívili např. Tyrš, Stroupežnický a Náprstek.

Fabiánova studánka (N 49°47'01.40" E 14°04'17.90", ★)

Hezky upravená studánka pojmenovaná podle vládce Brd Fabiána se nachází na úpatí přírodní rezervace Kuchyňka, vyhlášené již na konci r. 1933.

Svatá Hora bývávala označována jako duchovní srdce Čech a je skvostem českého raného baroka.
Foto: Jan Pohunek.

Svatá Hora u Příbrami

(N 50°09'15.13"
E 14°48'41.04", ★★★)

Vznik poutního místa se pojí s příběhem slepého žebráka Jana Procházky. Po letech se mu zdálo o starci, který mu radil, aby se vydal na Svatou Horu a modlil se k Paně Marii. Procházka se tam v doprovodu vnuka vydal r. 1632 a po třech dnech skutečně prohlédl. Jeho uzdravení bylo podloženo lékařskými dobrotami. Procházka pak na místě z vděčnosti vykopal studnu, neboť do té doby se musela voda přinášet z města. Voda ze studny údajně dodnes léčí oční neduhy.

Pravdou je, že kaple zde stávala již ve 14. stol. a současný barokní areál zbudovali jezuité v letech 1658–1675. Dominantou kostela je oltář ze stříbra z místních dolů.

Dle další pověsti bylo místo založeno r. 1250 rytířem Malovcem, kterého zde přepadli lupiči. Rytíř vida, že nemá proti přesile šanci, schoval se do větví dubu a prosil Pannu Marii o ochranu. Lupiči ho skutečně nenašli a rytíř zde z vděku nechal postavit kapli.

Třemšínská studna

(N 49°33'52.57"
E 13°46'50.88", ★)

Naleznete ji ve svahu stejnojmenného kopce, na jehož vrcholu se nachází zbytky středověkého hradu a také dřevěná rozhledna, původně zeměměřičská věž, u které se plánuje obnova. Samotná studna se nachází v blízkosti partyzánských bunkrů a je pravděpodobné, že ji partyzáni vybudovali pro svoji potřebu.

Kousek nad studnou se nalézá kaple Proměnění Páně Krista z r. 1771, která údajně též stojí nad zasypanou studnou.

Třítrubecký vodojem „U rybiček“ (N 49°42'3.211" E 13°47'59.798", ★)

Hlavní sběrný vodojem rokycanského vodovodu, který připomíná čínský pavilón, byl dokončen počátkem 20. let minulého století. Zajímavostí je, že z jeho náspu hovořil r. 1928 prezident T. G. Masaryk ke starostům okolních obcí o nezbytnosti vytvoření vojenské střelnice v Brdech.

Praha – východ

Dinka Quelle (N 49°55'15.65" E 14°36'03.10", ★)

Severně od Štířína je lesík plný vydatných pramenů, které po staletí dodávaly vodu štířinskému zámečku i pivovaru. Tato studánka získala jméno podle Leopoldiny Ringhoffrové, dcery majitele panství. Poslední Ringofferův zahradník dokonce vzpomínal, jak se sem denně nosily čerstvé květiny. V nejbližším okolí naleznete další studánky, vodojem s portálem zdobeným cimbuřím a několik studní. Studny jsou sice částečně zabezpečené, ale pokud s sebou budete mít děti, dbejte zvýšené opatrnosti.

Lázně Toušeň (N 50°10.22317' E 14°42.71460', ★★★★★)

Tato lokalita byla známá už od středověku. První písemná zmínka o zdejší železitěm prameni pochází z r. 1563 a dokonce se traduje, že se v místních železitých lázních léčil i samotný Karel IV., který na Toušeni pobýval r. 1338. Současné lázně byly založeny v r. 1868 a od roku rozšířeny o slatinné koupele. Dodnes se zde léčí choroby pohybového ústrojí.

Více info: <http://www.slatinnelaznetousen.cz/>

Lenhartova studánka (N 49°57'47.430" E 14°48'10.931", ★★)

Nedaleko Jevan najdete pečlivě udržovanou studánku a poblíž pomník Václava Eliáše Lenharta, lesníka, který v již 18. stol. prosazoval myšlenky moderního lesnictví. Studánka se nachází na NS Voděradské bučiny.

Lenhartova studánka

Foto: Jan Pokorný

Studánka U Svěťice

Pramen u kaple sv. Anny Strančice (N 49°56'36.24" E 14°41'13.56", ★★)

U tohoto pramene byla zbudována lesní poutní kaple sv. Anny na památku zázračného uzdravení zraku. Podle legendy zde r. 1820 rolník vděčný za své uzdravení pověsil na jedli obrázek sv. Anny. Po čase cenný strom porazil, obrázek pověsil na jiný menší a chtěl jedli odvézt a obohatit se. Ale to se mu nepodařilo, dokonce povoz rozlámal. Nakonec nezbylo než drahý kmen

rozřezat. Po čase tu řád piaristů nechal postavit velkou kapli, do níž byly sochy a oltář přivezeny z vyšehradského kostela. Podle rozborů je voda mírně radioaktivní.

Studánka U Svěťice (N 50°11'50.97" E 14°38'57.61", ★★★)

Na konci Brandýsa nad Labem je u cyklostezky léčivá studánka, které se také říká Císařská nebo sv. Jana. Nad pramenem byla r. 1707 vystavěna barokní kaple. Dodnes si sem lidé chodí pro vodu, která působí blahodárně při očních potížích.

Na místě najdete prameny dokonce čtyři, každý jiné chuti.

Tři studánky u Záp (N 50°09.677 E 014°40.238, ★)

Ostrov u Záp je vcelku nenápadná obec, ve které od 19. až do poloviny 20. stol. stávaly sirnato-železitě lázně, kde se léčil především revmatismus a ženské nemoci. V současnosti poblíž budovy bývalých lázní naleznete rybník a k pramenům vás dovede krásná březová alej.

Praha–západ

Kytínská studánka (N 49°51'00.50" E 14°13'06.07", ★★★)

Kytín údajně vděčí svému založení i názvu právě této studánce, která je více než 500 let uctívána jako zázračná. Dle pověsti v ní paní Korutanská z nedaleké tvrze omyla obličej slepému dítěti, které zázračně prohlédlo a první co vidělo, bylo „kytí“. U léčivého pramene pak vyrostla osada a nad studánkou kostel Nanebevzetí Panny Marie. Studánka byla opravena r. 2011 u příležitosti 690 let od založení obce.

Ouvalka (N 50°07'12.35" E 14°15'38.16", ★★★)

Ouvalka za své jméno vděčí „ouvalu“ v němž pramení. Ve skutečnosti se jedná o pramen Ůnětického potoka, který tvoří jezírko na návsi v obci Kněžves. Na Ůnětickém potoce bylo v minulosti provozováno 15 mlýnů a v dávných dobách se mu říkalo Vencovský, podle osady Vencov (později

Černý Vůl). Jméno vzniklo na počest sv. Václava, který tudy jezdíval se svou družinou z Levého Hradce na Budeč a rád zde odpočíval. Současný název potoka je doložen z r. 1786 podle jedné z obcí, která u něj vznikla.

**Pramen u štolý
sv. Antonína Paduánského**
(N 49°52'26.00"
E 14°29'10.00", ★)

Pramen není příliš vydatný, ale přesto je v horkých dnech vítaným osvěžením. Nachází se v těsné blízkosti zpřístupněné štolý sv. Antonína Paduánského.

Návštěva této štolý působí skutečně autenticky, protože prohlídkový okruh není osvětlený a návštěvníci si během prohlídky svítí pravou hornickou lampou.

Foto: Jan Pohunek

Sequens (N 49°52'18.09"
E 14°15'42.83", ★★ ★)

Na Skaleckém náměstí v Mníšku pod Brdy najdete dřevěný altán, který je odběrným místem ze stejnojmenného pramene vzdáleného více než 1 km. Altán je pro veřejnost otevřený denně od 8 do 16 h.

– **Pramen Sequens** (N 49°52'59.88"
E 14°15'53.64", ★★ ★)

Pokud nebudete mít štěstí a altán Sequens na náměstí v Mníšku bude zavřený, můžete si dojít přímo ke zdroji, odkud je voda do altánu přiváděna. Jedná se o vydatný pramen vytékající z dávné odvodňovací štolý železnorudných dolů, které se nacházejí pod vrchem Skalka.

Studánka Pod zlatými doly (N 49°52'45.65"
E 14°29'00.63", ★★)

V oblasti Jílového u Prahy se zlato těžilo už ve středověku a z místního zlata zřejmě nechal Karel IV. vyrobit i svatováclavskou korunu. Nově opravenou studánku Pod zlatými doly naleznete na NS Jílovské zlaté doly, která vás blíže seznámí s historií zdejší těžby zlata. Stezka končí v Kamenném Přívozu a cestou můžete navštívit několik zpřístupněných štol.

Svatováclavský pramen (N 49°53'51.40"
E 14°28'46.21", ★★ ★)

Jílové u Prahy je proslavené nejen těžbou zlata, ale i jedněmi z nejstarších lázní v Čechách, dnes již zaniklými.

Svatováclavské lázně vyrostly u pramene léčivé vody, který údajně r. 1710 vrátil zrak jílovskému občanu Václavu Kollovi. Ten nechal z vděčnosti zbudovat kapli sv. Václava a r. 1760 zde obec zřídila „Lázeň

Do dnešních dnů se dochovala pouze kaple. Foto: Jan Pohunek

Kam v okolí?

Poutní areál Skalka

Dominantou Mníšku pod Brdy je kostel sv. Maří Magdaleny. Stavbu zahájil Ignác Engel po velké morové epidemii r. 1680. Kostel měl co nejvíce připomínat poslední útočiště Maří Magdalény, jeskyni u Aix en Provence ve Francii. Aby byla

podoba co nejvěrnější, Ignác vyslal do Francie Kryštofa Dientzenhofera, aby nakreslil podobu kaple i jeskyně. Dientzenhofer svou práci pojal svědomitě a interiér kostelíku vyzdobil umělými krápníky, včetně pravých mořských lastur v omítce. Další výstavbu přerušila Ignácova smrt r. 1704 a změna nastala až

díky hraběnce Benediktě Čejkové, která po dlouhých peripetiích vyjednala r. 1762 příchod františkánů. Skalka se probudila k životu a byla až do 2. světové války oblíbeným turistickým cílem. Doba temna přichází v 50. letech 20. stol., kdy se zintenzivnila těžba železné rudy v masivu pod Skalkou a měl být vytěžen i ochranný pilíř pod poutním areálem. V kostelu se začínají objevovat vážné trhliny široké až 13 cm a stavba se propadá o více než 1 m. Obrat k lepšímu přichází po ukončení těžby r. 1966, přesto musí zubožený kostelík vydržet až do poloviny 80. let, kdy předseda MNV v Mníšku dr. Hiršal iniciuje projekt na jeho stabilizaci. Rekonstrukce pokračuje celá 90. léta a postupně je opravena také poustevna, křížová cesta a klášter. Dnes je areál opět otevřený a naleznete tu i občerstvení. Velkým lákadlem pro děti je možnost koupit si špekáčky a na blízkém ohništi si je opéct.

Na místo vede NS Mníšek pod Brdy, na které se o celé pohnuté historii dozvíte mnohem více.

svatováclavskou“. V roce 1773 se tu vyléčil z pakostnice opat kláštera sv. Jana Křtitele na Ostrově a pod Skalou. Znalec českých lázní Antonín Jungmann je r. 1931 charakterizoval takto: *Jílové, svatováclavská lázeň, jest svíráve moci a slouží proti kyselosti, ochromení, trháni oudů a svrabu*. Lázně zanikají po r. 1930.

Rakovnicko

Secesní vodárna u Jesenice je důkazem, že i funkční stavba může být krásná.

Boží studnice v Petrovích (N 50°3'36.40" E 13° 38'22.28", ★)

Dle pověsti se zde r. 1660 opakovaně zjevila dvěma dívkám Panna Marie, která držela v náručí Ježíška a tiše mu zpívala. Dívky příběhy s touto novinou do obce, kde je však podrobili výslechu, dokonce je nechali i bičovat. Jenže dívky necítily bolest a rány se ihned zacelovaly. Brzy se rozkřiklo, že jde o zázračnou vodu, hrnuly se sem davy lidí a uzdravení zde na důkaz zázraku zanechávali po stromech rozvěšené berle.

Merklovka (N 50°08'31.81" E 13°48'21.11", ★)

Roku 1808 objevil lesní adjunkt Jiljí Merkl ve Fürstenberské oboře nedaleko Lužné u Rakovníka železitý pramen. Brzy se rozšířila pověst o jeho léčebných účincích a vznikly zde malé lázně. Vodní zdroj byl zasvěcen sv. Jiljí dle nálezce a také proto, že sv. Jiljí byl patronem myslivců, lesů, tělesně postižených a malomocných. Toto místo sehrálo významnou úlohu v životě Miroslava Tyrše, spoluzakladatele Sokola, který se zde v létě 1869 seznámil se svojí budoucí ženou, o dvaadvacet let mladší Renatou Fügnerovou. V den jejich 15. narozenin si slíbili, že až bude plnoletá, vezmou se, což také učinili.

O oblíbenosti místa svědčí i zápis v luženské kronice, že se zde během letních měsíců roku 1925 vypilo 200 hl krušovického piva. Po r. 1948 místo upadá, budovy byly zbourány r. 1963.

Pramen u Stochovské kaple (N 50°08'56.04" E 13°55'48.72", ★★)

V Konopasu, při cestě ze Strašecí ke Stochovu, je studánka, kterou pro její léčivou moc vyhledávají lidé až z Moravy. Voda údajně pomáhá při očních potížích a právě z vděku za uzdravení těžké oční vady zde postavili r. 1856 manželé Kurzveilovi kapli Panny Marie. K místu se však váží i strašidelné pověsti. Dle jedné se tu třikrát v mlžném sloupu zjevila Bílá paní, dle jiné zde byl spatřen ohnivý vůz, tažený ohnivými koňmi jimž z huby šlehal plameny, který přijížděl od rybníku Konopas, skočil do studánky a zmizel.

Secesní vodárny u Jesenice (N 50°5.47745' E 13°29.05778', ★★)

Přestože je zná málokdo, díky nově vybudované NS Ve stopách zuly jsou krásně opravené a dostanete se k nim pohodlně. Hlavní budovy jsou dvě, ale v lese najdete i několik menších sběrných šachet, které jsou součástí stále funkčního systému. Dílo z roku 1906 je zásluhou starosty Franze Fassla a jímá prameny v Černém lese. Dolní vodojem má kapacitu 2 000 hl a horní 500 hl vody. Přímou k NS pod prvním vodojemem též naleznete studánku s hrníčkem.

Oblíbené lázně dnes připomíná jen pramen v lesích a zbytky sklepení.

Studánka Straka na Stochově (N 50° 8.83540' E 13° 57.86128', ★★★)

Dnes klasická studna. Studánka prý vznikla, když krajem projížděl Svatý Václav, zaslechl zvony a zbožně se začal modlit. Jeho kůň však netrpělivě zahrabal kopyty a zpod nich vytryskl pramen.

Stochov vděčí za své jméno sv. Václavovi, který se údajně narodil na hradišti u tohoto památného dubu a měl „sto chův“.

Druhá vodárna se nachází 250 m nad první ve svahu a svými věžičkami připomíná hrad.

Studánka Vojtěška u Kounova (N 50°13.53033' E 13°40.97060', ★)

Když se r. 992 biskup Vojtěch vracel z Říma do Prahy, zabloudil v lese. Po několika dnech našel mýtinu, kde pod dohledem smutných pastýřů hubené ovce spásaly suchou travu. Vojtěch je požádal, aby mu ukázali cestu a ještě je poprosil o hlt vody. Pastevci vodu neměli, ale ukázali do svahu, kde byla jediná studánka v okolí, toho času bahnitá louže. Vojtěch sepal ruce a prosil o déšť. Brzy zahřmělo a spustil se liják. Vděční lidé od té doby putují na místo zázraku a postavili zde kapli.

Kámen, na kterém se sv. Vojtěch modlil, je údajně uložen pod oltářem.

Tři prameny na potoce Klučná (N 50°00'32.04" E 13°51'52.92", ★★ ★)

Krásně upravené místo v mezi trampy proslulém Údolí hřichu. Najdete tu tři vedle sebe vyvěrající prameny, jejichž voda je svedena do bazénku, kde můžete vyzkoušet Kneippovy lázně, tedy bosky se projít po oblázcích a nechat si reflexní masáže rádně prokrvit nohy.

Vodojemy Josipa Plečnika (N 50°7.84157' E 13°55.79992', ★★ ★)

Příběh zajímavé stavby v této vesnici je provázán se zámek Lány a osobou T. G. Masaryka, který zde většinu času sídlil i s rodinou. V té době byl jeho vpravdě osobním architektem Josip Plečnik, který se významně podílel na úpravách Pražského hradu. Bylo tedy přirozené, že ho pozval i do Lán, aby vytvořil projekt pro rekonstrukci zámku a okolí. Plečnik se rozhodl park zvelebit kašnami a fontánami, ale stávající fürstenberský vodovod přivádějící vodu ze sousedního Rynholce se prokázal jako nedostačující. Dle jeho projektu byl tedy vybudován a r. 1923 spuštěn nový výtlačný vodovod přivádějící vodu do vodárny nad obcí a odtud do nového vodojemu v jižní části Lán (N 50°7.08018', E 13°56.68975') a rovněž do původního fürstenberského vodojemu u hřbitova. Pan prezident se prý totiž nechal slyšet, že když má vodu on, tak ať ji mají i lánští občané.

Vodovod čerpal vodu z rynholeckého uhelného dolu Laura.

Vydáte-li se po stopách tohoto jedinečného díla, které ukazuje, že i drobné technické stavby mohou být elegantní, navštivte i zámecký park a zastavte se u velkolepé kašny s bronzovými lvími hlavami od sochaře D. Pešana. Ovšem buďte pozorní, kašen a vodních děl je v areálu mnohem víc.

Otevírací doba:

Zámecký park je otevřen sezónně ve středu a čtvrtek 14–18 h, o víkendech a o svátcích 10–18 h, vstupné 15 Kč.

Pozornému návštěvníkovi neuniknou ani další prvky z Plečnikovy dílny.

JIŽNÍ ČECHY

Českobudějovicko

**Dobrá Voda u Českých
Budějovic** (N 48°57'54.53"
E 14°31'42.23", ★)

Málokdo dnes ví, že tato obec vznikla původně jako hornická osada v 1. pol. 16. století, kdy se zde doloval pyrit, arzenopyrit a dokonce zlato, a že se zde s přestávkami těžilo až do 1. světové války. Z názvu obce je totiž jasné, že lidé si místo spojovali především s léčivými prameny, které vyvěraly z okolních skal. Jednalo se o sirnato-železité vody, na jejichž složení mělo vliv především rudné bohatství místa. Povědomí o léčivých účincích se rychle šířilo a věhlas pramene ještě vzrostl, když r. 1629 voda přinesla uzdravení Dorotě Karmenské, manželce

Kaple nad pramenem pochází z r. 1831.

českbudějovického purkmistra. První kostelík nad pramenem vyrostl r. 1632 právě na náklady vděčných manželů.

Roku 1678 nechalo město České Budějovice u pramene zřídit skromné lázně. Dřevěné lázně byly r. 1720 nahrazeny kamennými a krátce poté padlo rozhodnutí vybudovat zde velký poutní kostel. Jako architekt byl přizván Kilián Ignác Dientzenhofer a stavba byla dokončena r. 1739.

Lázně zůstaly vyhledávané až do poloviny 19. stol., kdy byla lázeňská budova rozšířena. Voda se užívala k pití i koupelím a předepisovala se k léčbě slabých a ochromených údů. Lázně zanikají kolem r. 1950 v souvislosti s komunistickou snahou potlačit zájem o poutní místa.

Dobrá voda u Nových hradů (N 48°44'27.936" E 14°43'23.058", ★★★)

Tento věhlasný pramen byl objeven r. 1698. Dle pověsti se jistému pasáčkovi Matěji zjevila u studánky Panna Maria a zvěstovala její léčivou moc. Pověsti je víc, ale ať už to bylo jakkoli, za datum vzniku tohoto poutního místa se považuje rok 1701. Bylo zaznamenáno bezpočet zázračných uzdravení ze slepoty, hluchoty i chromých údů. Za zmínku stojí i zázrak z jiného soudku, který se stal před zahájením stavby kostela jisté Kristýně Gubernátové. Ta měla prohlásit, že v Dobré Vodě bude postaveno tolik kostelů, kolik má ona rohů na hlavě. Netrvalo dlouho a na čele jí začaly rašit rohovitě výstupky. Vyděšená hřišnice spěchala do Dobré Vody a po několika dnech pokání byla své ozdoby zbavena. Upadlé rohy pak ještě dlouho ukazovali poutníkům, až najednou zmizely neznámo kam.

Protože věhlas místa rostl a ročně sem proudilo až 60 tisíc lidí, padlo rozhodnutí kostelík rozšířit. Monumentální poutní chrám byl dokončen byl r. 1715. V panském hostinci u kostela vznikly r. 1718 také lázně. Doba zkázy přišla v padesátých letech 20. stol., kdy byly zbořeny bývalé lázeňské domy a penziony. A aby slávu poutního místa nic nepřipomínalo, byl zasypan i hlavní pramen. Kostel naštěstí zůstal ušetřen a v 90. letech se dočkal opravy. Mimo chodem, pramen v Dobré Vodě je mírně radioaktivní, takže skutečně může pomáhat při léčbě různých chorob.

Na Těšíně (N 49°01'35.76" E 14°29'17.16", ★★★)

V Hrdějovicích, na severním okraji Českých Budějovic, naleznete novogotickou poutní kapli z r. 1889 a u ní nově opravenou studánku, o jejíž vodě se traduje, že je léčivá. K prameni přicházeli poutníci v naději na uzdravení již v 16. století a do konce 18. století u něj stála dřevěná kaple, ale ta byla

Kam v okolí?

Orty

V blízkosti studánky na Těšíně (viz str. 35) se nachází bývalý kaolínový důl Orty. Historie těžby je spojená s Josefem Hardtmuthem, zakladatelem firmy Koh-i-noor a významným vídeňským výrobcem porcelánu a dodnes známých tužek. Pro výrobu porcelánu byl ovšem potřeba kaolín, a proto byl r. 1843 proveden geologický průzkum ložiska. Bohužel se ukázalo, že místní kaolín je málo vazký a po výpalu zůstává nažloutlý, a tak byla těžba r. 1898 ukončena. K jejímu obnovení došlo krátce v letech 1904–1906, kdy se ze zdejšího kaolínu vyráběl umělý mramor. Další oživení začíná podzemní systém na konci 2. světové války, kdy se v jedné z chodeb začíná budovat protiletectký kryt. Tím se historie těžby definitivně uzavírá, ale její připomínkou je téměř 6 km chodeb, dnes částečně zavalených. Důl je v současnosti nepřístupný, ale u jeho vchodu naleznete informační tabuli s dalšími zajímavostmi.

Monumentální bludiště pravoúhlých chodeb údajně vedlo k plánům postavit nad dolem restauraci s prosklenou podlahou.

Kostel v Dobré Vodě je viditelný skutečně zdaleka.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.